

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни
«Забезпечення прав людини в діяльності поліції»
вибірковий компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (поліцейські)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою
Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023р. № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023р. № 2

Розробник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат наук з державного управління, доцент **Дементов В.О.**

Рецензенти:

1. Старший інспектор з особливих доручень відділу кадрового забезпечення управління патрульної поліції в Сумській області Департаменту патрульної поліції, майор поліції **Каплун Л.М.**
2. Директор Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор **Лукаш С.С.**

1. Загальні методичні вказівки

Семінарські та практичні заняття є важливою формою навчального процесу. Для проведення семінарських та практичних занять відводиться 26 годин (семінарські заняття – 14 год., практичні заняття – 12 год.) Метою проведення семінарських та практичних занять з курсу “Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності” є забезпечення більш глибокого ознайомлення з лекційним матеріалом, монографічною літературою, нормативно правовими актами та вироблення навичок самостійного висловлювання поглядів на основі напрацьованого наукового матеріалу. Важливим завданням семінарських та практичних занять є формування власної думки курсантів з теоретичних питань і практичних навичок щодо значення правоохоронної діяльності для охорони прав і законних інтересів громадян, для зміцнення законності і правопорядку, для охорони інтересів держави і суспільства.

Підготовка до семінарських та практичних занять передбачає не тільки вивчення і знання студентами теоретичних проблем курсу, але й підготовку тез виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів), вміння орієнтуватися в нормативно-правовому матеріалі та правильно застосовувати його при вирішенні конкретних життєвих ситуацій.

Розкриваючи питання теми семінарського та практичного заняття, слід враховувати новітню практику. При підготовці до занять слід звертатися до новітньої літератури та чинних нормативно правових актів, утримуватися від застосування застарілих даних та матеріалів. При побудові своєї відповіді на семінарському або практичному занятті студент повинен не тільки показати знання фактичного матеріалу, але й уміння аналізувати, порівнювати, робити логічні висновки і висловлювати особисту думку з приводу конкретних питань і наукових поглядів щодо них.

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 6							
Тема 1. «Правоохоронна діяльність у демократичному суспільстві».	14	2	2			10	
Тема 2. Забезпечення прав людини в Україні.	16	2	2	2		10	
Тема 3. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності.	16	2	2	2		10	
Тема 4. «Заборона катувань у діяльності поліції».	16	2	2	2		10	
Тема 5. «Свобода та особиста недоторканість у діяльності поліції».	16	2	2	2		10	
Тема 6. Особливості захисту і дотримання прав окремих категорій людей». Забезпечення права на свободу мирних зібрань.	26	2	2	2		20	
Тема 7. Контроль за дотриманням прав людини в діяльності поліції.	16	2	2	2		10	
Всього	120	14	14	12		80	залік

3. Методичні вказівки до семінарських та практичних занять

Тема 1. «Правоохоронна діяльність у демократичному суспільстві».

Семінарське заняття № 1.

Навчальні питання:

1. Поняття, ознаки та види прав людини.
2. Основні напрямки державної політики України в галузі прав людини.
3. Система правоохоронних органів України.
4. Роль правоохоронних органів України у національному механізмі охорони та захисту прав людини.
5. Головні детермінанти порушень прав людини правоохоронними органами в Україні та шляхи їх усунення.

Методичні вказівки

Розгляд першого питання варто розпочати із загальнотеоретичного визначення прав людини як гарантованої державою певної міри юридично значущої поведінки особи в суспільних відносинах. Необхідно наголосити на тому, що права людини є різноманітними за своїм характером, змістом, сферами реалізації тощо, що робить можливим їх класифікацію. Слід звернути увагу на першочергову роль основних (конституційних) прав і свобод, їхні особливості та види. Варто мати на увазі той факт, що сучасною юридичною наукою вироблено чимало підходів до класифікації основних прав і свобод; це є свідченням їх багатоаспектності та багатовимірності. Треба з'ясувати сутність тих чи інших прав людини, визначити їхній зміст, підстави їх обмеження та можливі загрози цим правам з боку правоохоронних органів. Необхідно також визначити перелік тих прав людини, які не підлягають обмеженням за жодних підстав (ч. 2 ст. 64 Конституції України).

Відповідаючи на друге питання плану, необхідно спиратися на постанову Верховної Ради України «Про засади державної політики України в галузі прав людини» від 17 червня 1999 р. У цьому документі отримали висвітлення гуманістичні політико-правові орієнтири України, головні завдання, що стоять перед Україною щодо утвердження й забезпечення прав людини, а також основні шляхи їх реалізації. Необхідно розкрити зміст засад державної політики в галузі прав людини, звернути увагу на те, які завдання впливають для правоохоронних органів із названого документу, яку роль мають відігравати ці органи у здійсненні державної політики у сфері прав людини.

Відповідаючи на третє питання плану, треба враховувати те, що поняття «правоохоронні органи» досі залишається дискусійним у юридичній науці. Неоднозначно тлумачаться ознаки правоохоронних органів, відмінними є й пропонувані переліки органів, що належать до правоохоронної системи. Проте в чинному законодавстві, зокрема в Законі України «Про державний захист

працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р., міститься формалізоване ставлення законодавця до цього питання. І хоч перелік правоохоронних органів у згаданому Законі є відкритим, усе ж це дає змогу окреслити певне коло органів державної влади, які беззаперечно належать до правоохоронних, зокрема органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Національне антикорупційне бюро тощо. Нормативно-правові акти, що визначають статус кожного з названих органів, неодмінно проголошують забезпечення прав людини як одного з їхніх головних завдань. Проте функції, компетенція, форми і методи діяльності кожного з правоохоронних органів щодо забезпечення прав людини суттєво відрізняються. На основі аналізу відповідних нормативно-правових актів необхідно визначити роль Національної поліції, прокуратури та Служби безпеки України як ключових ланок у системі правоохоронних органів, що забезпечують права людини.

При розгляді четвертого питання плану варто відзначити, що ефективне забезпечення прав людини є можливим лише за умови створення відповідних соціальних механізмів, провідне місце серед яких займають саме юридичні механізми. Ці механізми є різноманітними, багаторівневими; на сьогодні, в умовах глобалізації, вони вийшли далеко за межі державних кордонів, ставши предметом пильної уваги усієї світової спільноти. Поступово формуються міжнародні стандарти в галузі прав людини, неухильно гуманізується національне законодавство. За даних умов діяльність правоохоронних органів дедалі більше орієнтується на забезпечення прав людини, форми і методи їхньої діяльності піддаються дедалі більшому юридичному внормуванню. Необхідно розкрити зміст і структуру національних та міжнародних механізмів захисту прав людини, показати місце й роль правоохоронних органів у цих механізмах.

Останнє, п'яте питання плану розраховане на з'ясування причин та факторів, що зумовлюють факти порушень прав людини у правоохоронній діяльності. Варто звернути увагу на різноплановість цих причин і факторів, опосередкований характер дії деяких з них, складність діагностики та ліквідації. Водночас треба визначити основні напрямки боротьби з проявами порушень прав людини у правоохоронній діяльності, усвідомлюючи важливість комплексного підходу до вирішення наявних проблем, необхідність покращення зв'язків правоохоронних органів з громадськістю та розвиток інститутів цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів.

Теми рефератів:

1. Основні напрямки реформування системи правоохоронних органів в аспекті забезпечення прав людини.
2. Цивільний контроль за здійсненням правоохоронної діяльності.

Тема 2. Забезпечення прав людини в Україні.

Семінарське заняття № 2.

Навчальні питання:

1. Основні види прав і свобод людини в Конституції України і роль органів внутрішніх справ у їх забезпеченні.
2. Класифікація прав людини.
3. Гарантії прав людини в Україні.
4. Способи забезпечення захисту прав людини в правоохоронній діяльності.
5. Вимоги Закону України «Про Національну Поліцію» щодо захисту прав, свобод і законних інтересів громадян.
6. Мотиви та детермінанти порушення прав і свобод людини з боку працівників органів Національної поліції.

Методичні вказівки

Під час підготовки до заняття студенти повинні з'ясувати зміст та розмежування понять “права” і “свободи”, “права людини” і “права громадянина”. Слід навчитись класифікувати права людини. Кожен студент повинен знати види (юридичні та соціальні) та вміти розкривати зміст гарантій прав людини в Україні. Необхідно визначитись із національною законодавчою базою дотримання прав і свобод людини в діяльності органів Національної поліції. Слід навчитись розкривати зміст основних положень про права та свободи людини: - права людини належать йому від народження, тому є природними, невід’ємними та невідчужуваними; - права людини універсальні, засновані на принципі рівності; вони гарантовані кожному, хто знаходиться під їх юрисдикцією даної держави; - права людини – найвища цінність, а повага до них, дотримання та захист – обов’язок держави; - права людини – це засіб контролю над владою; - обмеження прав та свобод не повинно порушувати права і свободи інших осіб; - особисті, політичні, економічні, соціальні та культурні права і свободи рівноцінні; в єдиній системі цих прав немає ієрархії; - права і свободи людини можуть бути обмежені законом на підставі обставин, які вказані в конституціях країн і найважливіших міжнародних актах. Під час підготовки слід звернути особливу увагу на основні мотиви (агресії, експансії, обману) та детермінанти (економічні, управлінські, психологічні, соціальні) порушення прав і свобод людини з боку працівників органів Національної поліції. Необхідно визначити, чи можуть вони слугувати виправданням порушенню основних прав і свобод людини.

Практичне заняття № 1

Практичне заняття: Права людини та рівень їх забезпечення в Україні. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини.

Навчальна мета заняття: практичне відпрацювання отриманих курсантами теоретичних знань щодо забезпечення поліцейськими прав і свобод людини.

Кількість годин: денна форма навчання – 2.

Місце проведення: згідно з розкладом навчальних занять.

План проведення поліцейського квесту:

I. Курсантам пропонується вирішити завдання за наступною фабулою індивідуально або в групах по 2 особи.

Ситуативне завдання № 1. Після здійснення закупів у супермаркеті «Клас» за адресою пр. Героїв Майдану 247/А громадянин Петров І.С. 1992 р. н., зайшов до кафе при головному вході і купив каву. Він придбав каву і вийшов на вулицю та став біля смітника. Петров випалив 2 сигарети, допив каву, викинув недопалки у смітник та пішов. За деякий час смітник загорівся, дим потрапив у середину супермаркету, спрацювала сигналізація, адміністрація евакуювала відвідувачів та персонал, робота була зупинена на 40 хв. За викликом виїхала ДСН, карета швидкої допомоги, патрульні. Ви, як ДОП, що обслуговує територію на якій знаходиться супермаркет прибули через 30 хв. після приїзду патрульної поліції. Останні встановили Петрова І.С. та склали адміністративний протокол за фактом дрібного хуліганства.

Варіант 1. Якщо у місці біля смітника де палив сигарету Петров І.С., була встановлена адміністрацією супермаркету табличка місце для паління.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як випадок порушення прав гр. Петрова І.С.? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад адміністративного правопорушення у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Варіант 2. Якщо у місці біля смітника де палив сигарету Петров І.С., не була встановлена адміністрацією супермаркету табличка місце для паління.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як випадок порушення прав гр. Петрова І.С.? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад адміністративного правопорушення у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Варіант 3. Якщо у місці біля смітника де палив сигарету Петров І.С., була встановлена адміністрацією супермаркету табличка місце для паління, проте для цього не було отримано дозвіл від інспектора ДСН за територією обслуговування.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як випадок порушення прав гр. Петрова І.С.? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад адміністративного правопорушення у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Варіант 4. Під час оплати товару на касі між Петровим І.С. та касиром виникла сутичка з приводу довгої черги. Петров І.С. пригрозив касиру: «Ви мене ще згадаєте».

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як випадок порушення прав гр. Петрова І.С.? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад адміністративного правопорушення у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Після колективного обговорення пропонується здійснити запис мотивованого рішення (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів – КУпАП та ін.) щодо запропонованої фабули справи.

Закріплення теоретичного матеріалу шляхом відпрацювання алгоритму дій працівників поліції у ситуаціях, зазначених у ситуативних завданнях, складання необхідних документів.

Додаткове матеріальне забезпечення: бланки процесуальних документів

Розподіл ролей:

Ситуативне завдання №1: поліцейський - 1; правопорушник - 1.

Оцінювання: сукупність отриманих балів за проходження поліцейського квесту, а саме оцінюється:

- А) точність кваліфікації дій правопорушників - 1 бал;
- Б) правомірність дій – 1 бал;
- В) дотримання заходів особистої безпеки - 1 бал
- Г) вірно складені адміністративні матеріали – 2 бали.

II. Курсантам пропонується розв'язати практичні задачі

Задача 1

Громадянин Ануфрієв подав скаргу до ВП Соборного району ГУНП України в Дніпропетровській області на відмову слідчого у внесенні відомостей до ЄРДР щодо гр. Іванова, який завдав йому легких тілесних ушкоджень.

Дайте юридичну оцінку ситуації. Чи правомірно подано скаргу громадянином Ануфрієвим?

Задача № 2

Керівник ВП наклав на старшого дільничного офіцера поліції Азарова дисциплінарне стягнення за послаблення вимог до підлеглих у вигляді зауваження. Через шість тижнів керівник ГУ НП встановив, що дисциплінарне стягнення не відповідає тяжкості вчиненого проступку, і вирішив його посилити.

Чи правомірне рішення начальника ГУ НП?

Задача № 3

До прокуратури м. Дніпропетровська звернувся громадянин Попков зі скаргою на неправомірне затримання його поліцейськими та доставлення його до чергової частини територіального ВП. В заяві Попков вказав, що будь-яких правопорушень він не здійснював, а був доставлений до чергової частини через відсутність у нього документів, які підтверджують особу. Протоколів на нього

складено не було, також він не був зареєстрований в журналі реєстрації осіб, які доставлені до ВП.

Які порушення в даній ситуації були допущені працівниками поліції?

Задача №4

1 грудня інспектором внутрішньої безпеки під час перевірки закордонних виїздів працівників районного ВП було встановлено, що майор поліції Петров під час своєї чергової відпустки 1 квітня виїжджав до Туреччини, не повідомивши про це керівництво ВП, за що 10 грудня на нього було накладено дисциплінарне стягнення – «догана».

Чи правомірно накладено стягнення у цій ситуації?

Задача №5

Дільничний офіцер поліції ст. лейтенант поліції Семенов І.К., знаходячись у відпустці, був зупинений працівником патрульної поліції за перевищення Семеновим встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів.

Яку відповідальність буде нести дільничний офіцер поліції Семенов І.К.?

Оцінювання: кожен курсант може отримати по одному балу за кожну розв'язану задачу

Тема № 3. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності.

Семінарське заняття № 3. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності.

Навчальні питання:

1. Поняття міжнародно-правових стандартів у галузі прав людини та правоохоронної діяльності, їх види, зміст та співвідношення з національним законодавством.
2. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1979 р.).
3. Декларація ПАРЄ про поліцію (1979 р.).
4. Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поводження та покарання (1984 р.).
5. Міжнародно-правові стандарти поводження із засудженими.

Методичні вказівки

Метою даного семінарського заняття є формування комплексного наукового уявлення про міжнародно-правові стандарти забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності, їхню природу та співвідношення з національним законодавством. При підготовці до семінару, необхідно ознайомитися з текстами відповідних міжнародно-правових актів; усі необхідні документи можна віднайти на офіційному сайті Верховної Ради України.

При цьому слід звернути увагу на договірну природу міжнародно-правових стандартів, їх прогресивний, гуманістичний характер. Кожен із цих стандартів відображає сучасне ставлення світової спільноти до відповідних проблем, з якими стикається переважна більшість держав, а також бачення світовою спільнотою оптимальних шляхів вирішення цих проблем. Втілення міжнародних стандартів у національних правових системах потребує їх імплементації та пов'язане з низкою проблем формально-юридичного, процесуального і навіть ментального характеру.

Відповіді на питання 2-5 мають будуватися на аналізі відповідних міжнародно-правових актів. Необхідно вказати ступінь обов'язковості для України того чи іншого документу, виокремити ті принципи, які покладені в його основу, акцентувати увагу на найбільш суттєвих приписах. Варто звернути увагу на тому, як відповідні міжнародно-правові стандарти відображені в чинному законодавстві України.

Теми для рефератів:

1. Міжнародно-правовий механізм забезпечення прав людини.
2. Керівні принципи ефективного здійснення Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р.).
3. Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила) 1990 р.

Практичне заняття № 2.

Міжнародно-правові стандарти забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності.

Контрольні та творчі питання:

1. Поняття і сутність міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.
2. Рівні міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.
3. Принципи міжнародного співробітництва.
4. Спеціальні принципи міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.
5. Невідворотність покарання як важливий принцип міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.
6. Принцип гуманності і ефективності при здійсненні міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.
7. Принцип невидачі громадян і політичних емігрантів при здійсненні міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності.
8. Місце та роль міжнародного права у здійсненні співробітництва держав у протидії міжнародній злочинності.

Практичні завдання:

1. Як визначається питання про початок і закінчення життя?

2. Положення міжнародно-правових актів про право на життя (Стаття 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Стаття 2 Європейської конвенції про права людини, Протоколи № 6 та №13 до Європейської конвенції про права людини).

3. Загальна характеристика основних міжнародно-правових актів щодо забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1979 р.). Керівні принципи ефективного здійснення Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р.). Декларація ПАРЄ про поліцію (1979 р.), Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою (1985 р.), Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню у будь-якій формі (1989 р), Мінімальні стандартні правила поводження із в'язнями 1955., Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї службовими особами по підтримці правопорядку 1990р., Стандартні мінімальні правила ООН у відношенні заходів, не пов'язаних з ув'язненням 1990р., Резолюція 47/33 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 року "Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення", Керівні принципи, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судове переслідування.

4. Законодавство України, що регламентує застосування зброї силами правопорядку. Виписати в зошит нормативні акти та відповідні норми. 5. Страта в контексті права на життя. Права осіб, засуджених до страти. Резолюції 1984/50 Економічної і Соціальної Ради ООН Заходи, що гарантують захист прав тих, хто засуджений до страти 1984 року – виписати основні положення.

5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 року (в зошит виписати норми, що регламентують право на життя).

6 Застосування сили, що приводить до позбавлення життя, для здійснення законного арешту або запобігання втечі особи, затриманої на законних підставах.

7. Система винятків із загальної заборони позбавлення життя.

8. Визначення «насильницького зникнення в міжнародному праві. Насильницьке зникнення як злочин проти людяності. Зобов'язання держав відповідно до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень 2006 року. Загальний інституційний механізм міжнародно-правового захисту осіб від насильницьких зникнень. Правовий статус Комітету з насильницьких зникнень.

9. Порушення прав зниклої особи та прав членів їх сім'ї внаслідок акту насильницького зникнення.

10. Ознайомитись із Судовим рішенням в справі МакКанна (McCann) проти Великобританії від 27.09.1995 р. // серія А, номер 324 // 21 EHRR 97 Application No. 18984/91. Виписати як в рішенні тлумачаться поняття «абсолютно необхідного» застосування сили, суворо сумірної досягненню цілей.

Тема 4. «Заборона катувань у діяльності поліції».

Семінарське заняття № 4.

Навчальні питання:

1. Заборона катувань у сучасному міжнародному праві.
2. Тлумачення Європейським судом з прав людини понять «катування», «нелюдське поводження», «таке, що принижує гідність, поводження чи покарання».
3. Негативні та позитивні зобов'язання держави відповідно до ст. 3 Конвенції.
4. Особливі випадки застосування ст. 3 Конвенції (дискримінація, екстрадиція, заборона тілесних покарань неповнолітніх, довічне позбавлення волі).

Теми для написання рефератів та есе:

1. Принцип «Non bis in idem» у практиці Європейського Суду з прав людини.
2. Позитивні зобов'язання держави за статтею 2 Конвенції.
3. Практика застосування статті 3 Конвенції у справах про екстрадицію.
4. Неналежне надання медичної допомоги особам під контролем держави: практика ЄСПЛ щодо України.
5. Проблема неналежних умов утримання в місцях позбавлення волі в Україні у світлі практики ЄСПЛ.
6. Позитивні зобов'язання держав у сфері охорони громадського здоров'я у контексті статті 2 Конвенції.

Практичне заняття № 3.

Заборона катувань у діяльності поліції

Практичні завдання:

Завдання 1. Ознайомтеся з рішенням Суду у справі «Макканн та інші проти Сполученого Королівства», рішення Великої палати 1995 р. У розумінні Суду, позбавлення життя за обставинами, визначеними в ч. 2 ст. 2 Конвенції, можливе тільки з умислу чи також і ненавмисно? Що означає «абсолютна необхідність» застосування летальної сили в розумінні Суду? У рішенні Суд дійшов висновку, що при аналізі випадків позбавлення життя слід враховувати не лише дії представників держави, котрі реально застосовують смертоносну силу, але й усі супутні обставини. Про які обставини йде мова? Яку оцінку Суд надав проведеному слідчому провадженню за обставинами вбивства п. Мак-Канна, пані Фаррелл та п. Севіджа? Чи було вбивство трьох підозрюваних заздалегідь обдуманим чи результатом прихованої змови серед учасників

операції? Чи спричинили порушення положення ч. 2 ст. 2 Конвенції дії військовослужбовців, які застрелили підозрюваних? Чому? Чи виправданими є дії агентів держави з позбавлення життя людей згідно з ч. 2 ст. 2 Конвенції, коли вони ґрунтуються на чесній вірі про наявність абсолютної необхідності у таких діях, що з вагомих причин вважалося дійсним під час подій, але згодом виявилось помилковим? Як Суд оцінив планування та контроль проведеної антитерористичної операції? На думку Суду, що переважувало: небезпека для населення Гібралтару, обумовлена невжиттям заходів щодо запобігання в'їздові підозрюваних, чи недостатність доказів для забезпечення їхнього затримання та суду над ними? Чи являло собою вбивство трьох терористів виключно необхідне застосування сили для захисту людей від неправомірного насильства в сенсі пункту «а» ч. 2 ст. 2 Конвенції? З огляду на які обставини Суд дійшов такого висновку? Які основні аргументи Суду? Матеріальний чи процесуальний аспект ст. 2 порушила держава у цій справі? З якої підстави Суд відхилив вимогу заявників про відшкодування матеріальної та моральної шкоди? Відповідь слід надати з посиланням на конкретні пункти рішення Суду.

Завдання 2. Ознайомтеся з рішенням Суду у справі «Каверзін проти України», №23893/03, 2012 р. Якою є фабула справи (тезисно)? Застосування яких аспектів статті 3 Конвенції стосувалися скарги заявника? Як Суд оцінив ефективність процедур оскарження до вищестоящих прокурорів та судів постанов прокурора про відмову в порушенні кримінальної справи щодо дій працівників міліції? Якими є вимоги до розслідування небезпідставних скарг про погане поводження, за позицією Суду? Чи була перевірка скарг заявника на погане поводження під час тримання під вартою ретельною, і чи відповідала вона вимогам статті 3 Конвенції за висновками Суду? Чому тягар доведення обставин поганого поводження із заявником має бути покладеним на органи влади? Чи завжди у справах стосовно скарг про умови тримання під вартою від заявника вимагається підкріплення кожного свого твердження документальними доказами? Чому? Який вид поганого поводження зі сторони співробітників міліції мав місце, за висновками Суду, за обставинами справи? Чим обґрунтовуються такі висновки Суду? З яких міркувань Суд відхиляє заперечення Уряду України про не вичерпання засобів юридичного захисту у справах, в яких скарги заявників стосуються незабезпечення адекватного лікування під час тримання під вартою? Чи оперативно державні органи відреагували на отриману заявником травму очей та на погіршення стану його здоров'я? Як Суд оцінив скаргу заявника на неадекватну медичну допомогу у період з вересня 2001 року до грудня 2008 року? У т.ч. скарги на не надання його матері дозволу передавати йому медичні препарати, непереведення до спеціалізованого закладу для тримання засуджених інвалідів? Яку оцінку надано скарзі про застосування наручників? П. 163 Які основні аргументи покладені в основу відповідних висновків Суду? За загальним правилом, чи порушує вимоги статті 3 Конвенції застосування засобів стримування, зокрема наручників? Як Суд оцінив скарги заявника на незаконні відмови в наданні триваліших щоденних прогулянок, відсутність вентиляції в камерах, не надання державними органами дозволу на телефонні розмови та затримки із

відправленням його листів? Які зобов'язання стаття 46 Конвенції покладає на держави у світлі її тлумачення в контексті статті 1 Конвенції? (зацитуйте з рішення Суду) Суд констатував, що порушення, встановлені в рішенні, є результатом проблем системного характеру на національному рівні (п. 180 рішення). Чим обґрунтовані такі висновки? Який орган має вирішити питання про те, які конкретні практичні заходи можуть вимагатися від держави-відповідача для виконання даного рішення Суду? Які заходи, на думку Суду, має вжити України для усунення практики катування осіб, які тримаються під вартою? Відповідь слід надати з посиланням на конкретні пункти рішення Суду.

Завдання 3. Ознайомтеся з рішенням Суду у справі «Валерій Фуклев проти України». Якою є фабула справи? Які зобов'язання у держав для захисту життя тих, хто перебуває в межах її юрисдикції, у сфері охорони здоров'я? (процитуйте з рішення Суду) Якими є вимоги до системи захисту права на життя, передбаченої національним законодавством? Яку оцінку надав Суд розслідуванню, проведеному закладами охорони здоров'я у цій справі, та кримінальному провадженню? Чи заявник по цій справі повинен був подавати окремий цивільний позов задля вичерпання національних засобів захисту? З яких міркувань Суд дійшов відповідного висновку? За висновками Суду, матеріальний чи процесуальний аспект статті 2 Конвенції порушила держава в цій справі? Чи зазнав заявник жорстокого поводження з боку працівників податкової міліції, за висновком Суду? Чому? Відповіді на питання слід надати з посиланням на пункти рішення Суду.

Завдання 4. Ознайомтеся з рішенням Суду у справі «Луценко та Вербицький проти України». Якою є фабула справи? Які два основні зобов'язання держави за статтею 2 Конвенції? З яких причин Суд дійшов висновку про неефективне розслідування викрадення та жорстокого поводження з п. І. Луценком і п. Ю. Вербицьким та вбивства останнього (т.т. порушення процесуального аспекту ст. 2, 3 Конвенції)? Чи виконає держава свої процесуальні зобов'язання за ст.3 Конвенції, якщо розслідування буде проведено тільки щодо безпосередніх винуватців жорстокого поводження? Який вид жорстокого поводження зазнав кожен із заявників? Чи відповідальна держава за таке поводження? Спираючись на висновки (документи) яких органів та організацій, Суд дійшов висновку, що викрадення та жорстоке поводження з п. І. Луценком і п.Ю. Вербицьким було вчинене або за вказівками та/або під контролем правоохоронних органів, або принаймні за їхньої мовчазної згоди чи без перешкоджання (п. 90 рішення). Чи порушила держава матеріальний аспект статті 2 і 3 Конвенції у цій справі? Чому? Чи розглядав Суд питання про порушення статті 14 Конвенції у поєднанні зі статтями 2 та 3 Конвенції? Чому? Відповіді на питання слід надати з посиланням на пункти рішення Суду.

Завдання 5. Ознайомтеся з рішенням Суду у справі «Світлана Атаманюк та інші проти України» (рішення розміщено на платформі). Які зобов'язання по статті 2 Конвенції покладаються на держави у разі втрати життя або тяжкої травми людини, отриманої в зв'язку з небезпечною діяльністю? Яким

ключовим параметрам має відповідати офіційне розслідування обставин загибелі або травми людини, щоби це розслідування відповідало процесуальним вимогам статті 2 Конвенції? Що означає незалежність розслідування у розумінні Суду? Чи було розслідування Скрипівської трагедії належним, незалежним і оперативним, за оцінкою Суду? Як Суд оцінив виконання Україною своїх зобов'язань по статті 2 у цій справі? 24 Чи допустила Україна порушення ст. 3 Конвенції по відношенню до заявників? Відповіді на питання слід надати з посиланням на пункти рішення Суду. 6. У світлі позитивних зобов'язань держави по статті 2 Конвенції, у розумінні їх ЄСПЛ, чи може бути визнана держава Україна винною в порушенні статті 2 Конвенції внаслідок спричинення смертей на Сході України в обставинах, що мали місце в 2014-2021 рр., на Вашу думку?

Проведення поліцейського квесту:

Навчальна мета: практичне відпрацювання вивченого матеріалу щодо заборони катувань і жорстокого поводження в діяльності поліції та забезпечення прав та свобод людини на всіх стадіях кримінального процесу.

I. Курсантам пропонується вирішити завдання за наступною фавбулою індивідуально або в групах по 2 особи.

Ситуативне завдання № 1. Під час допиту без адвоката гр. Петров О.О. дуже переживав та пив багато води.

Варіант 1. Коли він попросив перерву, що вийти до туалету, слідчий, який проводив допит, відмовив та вказав: «Поки не підпишеш, в туалет не вийдеш». Гр. Петров О.О. підписав протокол допиту та потім пішов до туалету. Коли адвокат дізнався про даний факт, він повідомив прокурора про факт катування.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як злочин? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад злочину у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Варіант 2. Коли він попросив перерву, що вийти до туалету, слідчий, який проводив допит погодився. Гр. Петров О.О. вийшов до туалету, але увесь час з ним перебував слідчий, який спостерігав за діями Петрова О.О. Коли адвокат дізнався про даний факт, він повідомив прокурора про факт катування.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як злочин? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад злочину у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Варіант 3. Після випитої великої кількості води Петров О.О. 8 раз виходив у туалет. Слідчий декілька раз зробив глузливе зауваження «мовляв не бійся, мокрун».

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як злочин? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад злочину у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

II. Після колективного обговорення пропонується здійснити запис мотивованого рішення (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів – КУпАП та ін.) щодо запропонованої фабули справи.

III. Закріплення теоретичного матеріалу шляхом відпрацювання алгоритму дій працівників поліції у ситуаціях, зазначених у ситуативних завданнях, складання необхідних документів.

Додаткове матеріальне забезпечення: бланки процесуальних документів

Розподіл ролей:

Ситуативне завдання №1: поліцейський - 2; правопорушник -1; адвокат-1.

Оцінювання: сукупність отриманих балів за проходження поліцейського квесту, а саме оцінюється:

- А) точність кваліфікації дій правопорушників -1 бал;
- Б) правомірність дій – 1 бал;
- В) дотримання заходів особистої безпеки - 1 бал
- Г) вірно складені адміністративні матеріали – 2 бали.

Тема 5. «Свобода та особиста недоторканість у діяльності поліції».

Семінарське заняття № 5.

Навчальні питання:

1. Право людини на свободу та особисту недоторканність: поняття, закріплення в національному законодавстві та підставийого обмеження.
2. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність людини в діяльності судових і правоохоронних органів України (на основі практики Європейського суду з прав людини).
3. Право на приватність: поняття та підстави його обмеження.
4. Вимоги до позбавлення свободи у практиці Європейського Суду з прав людини.
5. Практика Суду щодо випадків правомірного позбавлення свободи, передбачених Конвенцією.
6. Гарантії права особи на свободу та особисту недоторканність.

Підготувати реферати та есе на теми:

1. Домашній арешт як підстава обмеження права на свободу у практиці ЄСПЛ.
2. Законне затримання психічно хворих і хворих з інфекційними хворобами у практиці ЄСПЛ.
3. Конвенційність тримання під вартою: основні аспекти.
4. Повідомлення про підозру у світлі практики ЄСПЛ.
5. Розумний строк тримання під вартою у розумінні Європейського суду з прав людини.

Практичне заняття № 4.

Свобода та особиста недоторканість у діяльності поліції

Контрольні та творчі питання:

1. Домашній арешт як підстава обмеження права на свободу у практиці ЄСПЛ.
2. Законне затримання психічно хворих і хворих з інфекційними хворобами у практиці ЄСПЛ.
3. Конвенційність тримання під вартою: основні аспекти.
4. Повідомлення про підозру у світлі практики ЄСПЛ.
5. Розумний строк тримання під вартою у розумінні Європейського суду з прав людини.

Практичні завдання:

Ознайомтеся зі справами “Харченко проти України”, «Штепа проти України» (заява № 16349/17), «Луценко проти України», “Нечипорук і Йонкало проти України”.

Зважаючи на обставини справ, чому Суд дійшов висновку про неконвенційність втручання в право заявників на свободу та особисту недоторканність (стосовно кожної з гарантій права за ст. 5 Конвенції)?

Як мають бути обґрунтовані ухвали слідчого судді про продовження строку тримання під вартою з огляду на позицію ЄСПЛ?

З урахуванням яких обставин має оцінюватися обґрунтованість тривалості тримання осіб під вартою, за позицією Суду?

Який вид поганого поводження був застосований органами міліції до заявника Нечипорука за матеріалами справи “Нечипорук і Йонкало проти України”, за висновками Суду?

Чи виконала Україна свої процесуальні зобов’язання за ст. 3 Конвенції у цій справі?

Відповідь надати з посиланням на конкретні пункти рішення Суду.

Тема 6. Особливості захисту і дотримання прав окремих категорій людей». Забезпечення права на свободу мирних зібрань.

Семінарське заняття № 6.

Навчальні питання:

1. Поняття та види дискримінації.
2. Запобігання ксенофобії та расизму міжнародний та національний рівень.
3. Особливості захисту прав дітей.
4. Захист прав та інтересів людей з інвалідністю.
5. Правові підстави реалізації прав на мирні зібрання.
6. Припинення зібрань працівниками правоохоронних органів. Правові підстави затримання.
7. Права затриманих осіб: європейські стандарти та національний підхід.
8. Практика Європейського суду з прав людини щодо порушення прав на мирні зібрання.

Методичні рекомендації для підготовки.

Під час самостійної роботи необхідно проаналізувати положення міжнародних, європейських та національних нормативно-правових актів, які регламентують права уразливих категорій населення.

Курсанти повинні з'ясувати основні поняття, які стосуються права на мирні зібрання (мирне зібрання, збори, мітинг, похід, демонстрація, пікет, контр демонстрація, спонтанна демонстрація, завчасне повідомлення тощо). Необхідно визначити суб'єктів реалізації права на мирні зібрання та порядок його реалізації. Особливу увагу слід звернути на рішення Конституційного Суду України щодо тлумачення ст.39 Конституції України. Крім того, слід чітко усвідомити, що норми, які встановлюють порядок проведення мирних зібрань, проте суперечать Конституції України, не можуть застосовуватись в жодному випадку. Кожен студент має знати порядок застосування сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї під час мирних зібрань та усвідомлювати, як зміняться умови їхнього застосування якщо мирне зібрання втратить свій мирний характер та набуде насильницького характеру. Під час самостійної підготовки слід проаналізувати практику Європейського суду з прав людини щодо порушення права на мирні зібрання.

Необхідно чітко знати основні підстави припинення зібрань працівниками поліції. Слід вміти ідентифікувати типові порушення свободи мирних зібрань з боку працівників поліції (припинення мирного зібрання, стосовно якого відсутнє рішення суду про його заборону; надмірне або непропорційне застосування сили, затримання учасників мирного зібрання, не причетних до скоєння правопорушень тощо). Слід з'ясувати значення права на мирні зібрання для реалізації інших основоположних прав та свобод людини.

Необхідно визначити шляхи сприяння міліцією реалізації громадянами права на мирні зібрання. Кожен курсант повинен з'ясувати переваги і недоліки застосування водометів, гумових куль, слезоточивого газу та інших спеціальних засобів для припинення громадських заворушень.

Практичне заняття № 5.

Особливості захисту і дотримання прав окремих категорій людей». Забезпечення права на свободу мирних зібрань.

Курсантам пропонується вирішити завдання за наступною фабулою індивідуально або в групах по 2 особи.

Ситуативне завдання № 1. Патрульні отримавши інформацію про дрібне хуліганство виїхали на місце події. По прибуттю без встановлення обставин здійснили адміністративне затримання молодика ромської національності, мовляв «знаємо ми вас таких.....». У відділенні поліції було встановлено особу затриманого, а також виявлено, що саме він викликав поліцію, оскільки невідомі на його авто написали лайливі слова. Поліцейські щиро вибачились і зі словами «ну буває...вибач, друже» відвезли особу додому.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як порушення прав людини, чому? Хто є потерпілим ?

Яким чином це можна встановити?

Який склад адміністративного правопорушення у вказаній ситуації?

Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Ситуативне завдання № 2. До ДОП звернувся гр. Мертун П.О. з заявою, що його теща здійснює над ним психологічне насильство. ДОП висміяв заявника і відмовився «у таких дурницях» марнувати робочий час.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як порушення прав людини, чому? Хто є потерпілим ? Яким чином це можна встановити? Який склад адміністративного правопорушення у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

II. Після колективного обговорення пропонується здійснити запис мотивованого рішення (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів – КУпАП та ін.) щодо запропонованої фабули справи.

III. Закріплення теоретичного матеріалу шляхом відпрацювання алгоритму дій працівників поліції у ситуаціях, зазначених у ситуативних завданнях, складання необхідних документів.

Курсантам пропонується вирішити завдання за наступною фабулою індивідуально або в групах по 2 особи.

Ситуативне завдання № 1. Під час побудинкового обходу поліцейської ділянки діляничний офіцер поліції звернув увагу, що жінка, одягнена не по сезону, з малолітньою дитиною, перебувала на вулиці у холодну пору року (листопад, температура повітря +8 С). При розмові жінка повідомила про те, що чоловік її бив, і вона вимушена була втекти з дому, забравши дитину. На

обличчі жінки була гематома. Поліцейський вислухав жінку, пригостив її теплим чаєм, та порадив помиритися з чоловіком, адже він голова родини. Він додав, що у проблемах у родині завжди винні двоє, і не потрібно відразу руйнувати родину через кілька невеличких синячків.

Дайте юридичну характеристику події та окресліть форми взаємодії поліцейського й учасників пригоди.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як порушення прав людини? Чому? Хто є потерпілим? Яким чином це можна встановити? Який склад правопорушення в діяннях поліцейського у вказаній ситуації? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту.

Ситуативне завдання № 2. Отримавши інформацією про вчинення домашнього насильства дільничний офіцер поліції прибув за вказаною адресою. Двері відчинила жінка та повідомила йому, що її чоловік прийшов з роботи у нетверезому стані, кричав, погрожував вигнати з дому та обмежити в наданні коштів на утримання дитини. На момент прибуття патрульних кривдник перебував у спокійному стані в кухні. Дитина заявниці перебувала в іншій кімнаті.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як правопорушення або злочин? Якщо, так, який саме і чому? Складіть відповідні процесуальні документи. Хто є жертвою насильства? Яким чином це можна встановити?

Ситуативне завдання № 3. Отримавши інформацією про вчинення домашнього насильства дільничний інспектор поліції прибув за вказаною адресою (поліцію викликали сусіди). Двері відчинив збуджений молодий хлопець (17 років). З'ясовано, що в кухні знаходиться заплакана бабуся, яка повідомила, що її син постійно над нею знущається, вимагає гроші, б'є та погрожує вбити. Під час з'ясування особи правопорушника дільничний встановив, що зазначений неповнолітній на даний час перебуває на профілактичному обліку за вчинення насильства в сім'ї.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як домашнє насильство? Чому? Складіть відповідні процесуальні документи. Хто є жертвою насильства? Яким чином це можна встановити? Які види насильства вчиняються по відношенню до жертви? Складіть відповідні процесуальні документи для документування факту правопорушення.

Курсантам пропонується вирішити завдання за наступною фабулою індивідуально або в групах по 2 особи.

Ситуативне завдання № 1. У населеному пункті Х оголошено епізоотію, та проводиться евакуація людей. Після того як жителі виїхали, гр. Кебаб Т.Т. та гр. Кокос М.М. вирішили проникнути у квартиру за адресою: місто Х, вул. Лісова буд. 99, їх затримали патрульні поліції.

Чи можна кваліфікувати цю ситуацію як злочин? Чому? Складіть відповідні процесуальні документи.

Курсантам пропонується вирішити завдання за наступною фабулою індивідуально або в групах по 2 особи.

Ситуативне завдання № 1. На лінію «102» надійшло повідомлення про те, що чоловік кремезної статури у стані сп'яніння у торгівельній залі

супермаркету «Клас», образливо чіплявся до відвідувачів та висловлювався в їх адресу нецензурною лайкою. На вказане повідомлення прибув наряд патрульної поліції. Чоловік не реагував на законну вимогу поліцейських припинити протиправну поведінку, повадився агресивно та намагався вдарити патрульного.

Як повинні діяти працівники поліції в цій ситуації? Які норми законодавства порушено? Складіть необхідні процесуальні документи.

II. Після колективного обговорення пропонується здійснити запис мотивованого рішення (із посиланнями на конкретні пункти, частини, статті нормативних актів – КУпАП та ін.) щодо запропонованої фабули справи.

III. Закріплення теоретичного матеріалу шляхом відпрацювання алгоритму дій працівників поліції при виявленні правопорушень, зазначених у запропонованих ситуативних завданнях. складання необхідних документів.

Додаткове матеріальне забезпечення: бланки процесуальних документів

Розподіл ролей: поліцейський-2; правопорушник-1.

Оцінювання: сукупність отриманих балів за проходження поліцейського квесту, а саме оцінюється:

- А) точність кваліфікації дій правопорушників-1 бал;
- Б) правомірність дій – 1 бал;
- В) дотримання заходів особистої безпеки - 1 бал
- Г) вірно складені адміністративні матеріали – 2 бали.

Тема 7. Контроль за дотриманням прав людини в діяльності поліції.

Семінарське заняття № 7.

Контроль за дотриманням прав людини в діяльності поліції.

Навчальні питання:

1. Історія становлення європейського контрольного механізму захисту прав людини (Конвенції про захист прав людини і основних свобод із її змістом до внесення змін, передбачених Протоколом № 11 до Конвенції від 11 травня 1994 року). Протокол № 14 до Конвенції про захист прав людини і основних свобод від 13 травня 2004 року.
2. Міжнародна система правоохоронних організацій.
3. Структурні підрозділи ООН по захисту прав людини.
4. Основні проблеми міжнародного співробітництва у сфері захисту прав людини.

Методичні рекомендації для підготовки.

Відповідаючи на перше питання плану слід розглянути історію становлення європейського контрольного механізму захисту прав людини.

Ознайомтеся та проаналізуйте конвенцію про захист прав людини і основних свобод та протоколи до неї.

Висвітлення другого питання плану передбачає розгляд міжнародної системи правоохоронних органів, їх діяльності, функцій, структури та взаємодії з правоохоронними органами України.

Розкриваючи третє питання плану, слід проаналізувати кожен структурний підрозділ ООН, що займається питаннями захисту прав людини.

В четвертому питанні варто зупинитися на проблемах, які виникають у сфері захисту прав людини в міжнародному середовищі та на можливих варіантах їх вирішення.

Практичне заняття № 6.

Контроль за дотриманням прав людини в діяльності поліції.

Контрольні та творчі питання:

1. Основні завдання та функції Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерполу).
2. Система органів Міжнародної організації кримінальної поліції (Інтерполу).
3. Правові основи діяльності Національного Центрального Бюро (Укрбюро Інтерполу) в Україні.
4. Основні завдання і напрями діяльності Національного центрального бюро Інтерполу в Україні.
5. Діяльність Інтерполу в боротьбі з міжнародним тероризмом.
6. Діяльність Інтерполу у боротьбі з торгівлею людьми.
7. Діяльність Інтерполу у боротьбі з кіберзлочинністю.
8. Поняття та передумови створення Національного центрального бюро Інтерполу.
9. Статут Інтерполу: загальна характеристика.
10. Діяльність Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва в Україні.
11. Роль і місце України в діяльності Інтерполу у справі протидії злочинності.
12. Організаційно-правові форми діяльності Національного бюро Інтерполу в Україні.
13. Порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів.

Практичні завдання:

Завдання 1. Ознайомтеся з рішенням ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПО СПРАВІ «КРАВЧЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE

KRAVCHENKO AND OTHERS v. UKRAINE, Заяви № 52292/16 та 3 інші заяви, рішення від 14 грудня 2023 року)

Завдання 2. Ознайомтеся з рішенням ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПО СПРАВІ «ГОЛОБОРОДЬКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Завдання 3. Ознайомтеся з рішенням ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПО СПРАВІ «ШОЛОМИЦЬКИЙ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Завдання 4. Ознайомтеся з рішенням ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПО СПРАВІ «ПУЛЬНЄВ ТА ГВАЛІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Завдання 5. Ознайомтеся з рішенням ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПО СПРАВІ «БАБКІН ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ» (**CASE OF BABKIN AND OTHERS v. UKRAINE**, заява № 36496/21 та 7 інших заяв, рішення від 30 листопада 2023 року)

Визначте: про які обставини йде мова? Яку оцінку Суд надав проведеному слідчому провадженню за обставинами справи? З огляду на які обставини Суд дійшов такого висновку? Які основні аргументи Суду? Відповідь слід надати з посиланням на конкретні пункти рішення Суду.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / Безпалова О. І. та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків, 2017. 432 с.
2. Ахтирська Н.М., Касько В.В., Маланчук Б.А., Мелікян А., Пошва Б.М., Фулей Т.І., Шукліна Н.Г. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорстокому поводженню і безкарності: науково-практичний посібник для суддів / за заг. ред. проф. В.Т. Маляренка. К.: К.І.С., 2011. 320 с.
3. Безпалова О.І. Дотримання прав людини під час охорони публічного порядку під час проведення Операції Об'єднаних Сил. *Забезпечення правопорядку на території проведення операції Об'єднаних сил*: матеріали Всеукр. наук.-практ. сем., 12 жовтня 2018 р. Маріуполь : МДУ, 2018. С. 117- 130.
4. Забезпечення прав інвалідів в Україні: теоретичні і практичні засади адміністративно-правового регулювання: монографія / О.В. Паровишник. Харків: Право, 2016. 264 с.
5. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 224 с.
6. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: навч. посібник. –2-е вид. перероб. і доп. / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 260 с.
7. Забезпечення прав інвалідів в Україні: теоретичні і практичні засади адміністративно-правового регулювання: монографія / О.В. Паровишник.

Харків: Право, 2016. 264 с.

8. Конституція України. Науково-практичний коментар / В.Я. Тацій, О.В. Петришин, Ю.Г. Барабаш; НАПрН України. 2-ге вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2012. 1128 с.

9. Мінка Т. П. Органи внутрішніх справ, як суб'єкти забезпечення адміністративно-правових режимів : монограф. / Мінка Т. П. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 352с.

10. Права людини в Україні: перше півріччя 2015: наукове видання / за ред.: А.Б. Благої, О.А. Мартиненка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2015. 184 с.

11. Самотуга А.В. Конституційні особисті права і свободи людини у США та їх захист поліцією: монографія. Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2011. 204 с.

12. Сердюк І.А. Основи теорії правоохоронних відносин: монограф. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 196 с.

13. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: науково-метод. посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2014. 208 с.

14. Червяцова А.О. Право на життя та заборона катувань у рішеннях Європейського суду з прав людини: аналіз судової практики за статтею 2 і 3 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: навч. посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 308 с.

15. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2021 рік. URL: <https://livynetska-gromada.gov.ua/news/1656743743/>

Допоміжна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>.

3. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 р. № 266/94-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96>

4. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Електронний ресурс [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

5. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

6. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>

7. Постанова Верховної Ради України «Про засади державної політики України в галузі прав людини» від 17 червня 1999 р. № 757-XIV // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-14>

8. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 217 А (III) від 10 грудня 1948 р. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

9. Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (із змінами, внес. Протоколом № 11) // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. №4651-VI // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

11. Афанасьєва М. Зловживання правом на правотворчість / М. Афанасьєва // Юридичний вісник. - Антонович М. Міжнародне публічне право: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 308 с.

12. Бородін І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина: Монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2003. 218 с.

13. Ведерніков Ю.А. Правоохоронна діяльність в Україні: теретико-правовий аспект: монограф. / Ю.А. Ведерніков, А.М. Кучук. К.: Знання України, 2009. 219 с.

14. Головатий С. Принцип людських прав - один з основоположних принципів українського конституційного ладу // Право України Юридичний журнал : науково-практичне фахове видання. 2017. № 7. С. 95-108.

15. Дяченко В.І. Система правоохоронних органів: навч. посібник / В.І. Дяченко. К.: КНЕУ, 2003. 320 с.

16. Кушніренко О.Г., Слінько Т.М. Права і свободи людини та громадянина: навчальний посібник. Х.: Факт, 2001. 440 с.

17. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: Монографія. Д.: Поліграфіст, 2002. 416 с.

18. Негодченко О.В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: Монографія. Д.: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2003. 448 с

19. Україна: права людини в перехідний період / Під ред. В.І. Денисова, В.І. Евінтова. К., 2001. 184 с.

20. Шевчук С. Судовий захист прав людини: практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Вид. 2-е, випр., доп. К.: Реферат, 2007. 848 с.

21. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.

22. Юськів Б.М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія. Рівне: Видавець О.М.Зень, 2009. 479 с. 2016. - № 2. - С. 26-34.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://zakon.nau.ua/>
2. <http://iportal.rada.gov.ua/>
3. <http://www.kmu.gov.ua/>
4. <http://mvs.gov.ua/>